

Hroznatův slib

Příběh a založení
kláštera Teplá

Karel Kyr

Karel Kýr

HROZNATŮV SLIB

Příběh o založení kláštera Teplá

COPYRIGHT

Autor: Karel Kýr

Vydal: Martin Koláček - E-knihy jedou

2013

ISBN:

978-80-87856-33-8 (epub)

978-80-87856-34-5 (mobi)

978-80-87856-35-2 (pdf)

PŘEDMLUVA

Málokteré z míst spjatých s historií naší vlasti má dodnes tak fascinující, působivou atmosféru, jakou si přes všechny neblahé zvraty osudu uchoval tepelský premonstrátský klášter s chrámem, bývalou školou, lékárnou a útlukem pro pcectné. Zlomky osudu zakladatele kláštera, pozdějšího probošta Hroznaty, mě inspirovaly k napsání příběhu, jehož děj se odehrává před více než osmi stoletími.

Dobu, v níž se odehrává náš příběh, charakterizovaly fanatické boje velkých křížových výprav, rytířské turnaje a velké slavnostní lovy – tady všude se uplatňovala statečnost a brutální síla. Současně ale byla nepsaným zákonem i něžná poetická služba lásce, jež odhalovala opačné lidské vlastnosti, mužskou zdobivost a zženštilost. „Svaté války“ podstatně rozmnožily počet nižší šlechty a pomohly rytířům k vojenské kariéře, k získání pozemků, k poznání dalekých krajin, a tím i k určitému rozhledu a společenskému vzestupu.

Již kníže Boleslav I. svým řádem stařešinským dal podnět k rozdělení země na úděly. Úděly se pak rozdělovaly na župy. Župy, základ veškeré správy zemské byly sídly jednotlivých plemen a skládaly se z většího nebo menšího počtu vesnic, zpravidla sídel rodů. Středem župy byl hrad, sídlo náčelníka celého plemene, žup, nebo vojvody, shromaždiště župních sněmů, sídlo svatyně a v dobách válečných útočiště lidu. Župan spolu s rodovými náčelníky tvořil sbor, jemuž náležela správa všech župních veřejných záležitostí. Župy se staly polickými okresy, v jejichž čele byli potom zeměpanští úředníci, vykonávající správu jménem knížete. Župané dosáhli časem dědičnosti svého úřadu. Byli jádrem zemské šlechty – zemanů, lechů, byli správci, soudci i vojevůdci žup a spolu s rodovými náčelníky-vladyky se scházeli na župních shromážděních.

Tak tedy bylo v Čechách v době našeho příběhu, v době, kdy věnce vysokých hor a tmavých lesů tvořily kolem naší vlasti těžko průchodnou hradbu...

KAPITOLA 1

Na pokraji hlubokého lesa stála vesnice s nemnohými statky roztroušenými po údolí, stráni, u potoka. Každý hospodář si vystavěl obydlí u svých pozemků. Jenom kaplička na mýtině a malý zvon na vidlicovém sloupu byly pojítkem všech chalup. Poblíž lesa se nacházelo stavení největší, ze všech stran obezděno jako hrádek. Pro početnou Někrasovu rodinu nestačil jeden domek – vedle sebe v lásce žily tři pokolení. Stařešina, hlava rodiny, vystavěl pro syna a vnuka vedle ještě jedno stavení. Jen dvůr, ke kterému byla obrácena okna všech tří světnic, měli všichni společný.

Nejstarší Někrasa dosud vládl v rodině i v domě. Byl to již bělovlasý stařec, ale ještě zdatný. Sice už nepracoval, ale jako nejstarší vládl celým majetkem a rod až po nejmladšího pravnuka ho musel poslouchat. Všichni pracovali společně, stůl byl společný, poslušnost neomezená.

Taková byla tehdy hospodářství v celých Čechách. Rozvoj rodiny byl omezen, páni nedovolili se stěhovat z místa na místo. Není tedy divu, že Pavel, bratr nejstaršího Někrasy, raději odešel z domu a dal se k vojsku. Ne na jeden rok, nýbrž na celý život. Potloukal se zpočátku po dvorech českých vladků, kde zastával službu zbrojnoše. Byl to tehdy ohnivý mladík, měl popudlivou povahu a nerad by poslouchal staršího bratra, který se podle stařešinského práva stal hlavou rodiny. Pod rodnou střechou by jinak jistě došlo k půtkám a rozbrojům.

Starý Někrasa nevěděl přesně, kolik mu je let. Věděl by to, kdyby uměl počítat přes padesát. Své stáří měřil podle vysokých topolů, které sázel na zápraží, aby k sobě stáhly blesky a stavení chránily.

„Předhonily jste mne znamenitě,“ oslovoval je často nahlas. „Vy do výše, já k zemi. Ale ještě bych mnohého mladíka předběhl a na posledních kolbách jsem čtyřicátníkovi z ruky vyrazil oštěp.“

K večeru se všichni vraceli do rodné chalupy z polí, zahrady a lesů. Široká vrata se nestačila otáček ve veřejích. Výrostek, oblečený v krátké a ne zrovna čistotou zářící suknici, přiháněl dobytek. Na dvoře zapráskal bičem a o zvířata se více nestaral. Usedl pod lípu a začal vyřezávat ozdobu na násadu biče.

To už přicházel starší bratr Joza a v ruce svíral hák, kterým se kypřila půda. Před ním rozvážně kráčel tlustý vůl Joza si vesele pohvizdoval milostnou píseň. Když pásł, přes pole rozmlouval s dívkou svého srdce tak hlasitě, že se

to v lesích ozývalo ozvěnou. Ve dvoře pustil Joza zvíře do chléva a zamířil k lípě, kde pasák, nejmladší syn mladého Někrasy, seděl a vyřezával.

„Co to děláš, Luboš?“

Chlapec se obrátil k bratrovi a místo odpovědi ukázal na rozdělanou násadu.

„Pěkný had. Jenomže je příliš slabý a dlouhý,“ řekl Joza. Když viděl, že pasákovi pochvala zalichotila, snažil se vytknuté chyby zamluvit slovy: „Ale líbí se mi. Povedl se ti.“

Pozornost obou se obrátila k novému příchozímu. Byl to sám mladý hospodář. Vracel se z lovu. Dva ohaři se hnali před ním, přeběhli celý dvůr, vyplašili všechny slepice, krůty i pyšného kohouta vyhnali na kůl, u kterého byli přivázáni koně. Pasák i oráč rychle zamířili k otci, podsaditému muži v drsné, pevné říze, kabátci podšitým liškou a ve vysokých loveckých botách. Na širokých plecích mu visel luk, u pasu se mu houpal vykládaný toulec vedle širokého loveckého nože s lesklou rukojetí. Ani lovecká trubka nechyběla. Ale ničeho z toho si synové nevšíмали, i když otcova výzbroj byla jejich touhou. Zraky obou hned padly na kořist, kterou přinášel na zádech a připevněnou k opasku. Několik pernatých ptáků, zajíců a mladou srnu.

„Dnes jsem mohl dostat vlka. Táhnou k nám, a co nevidět některého uvidíme. Zima je zažene až ke stavením.“

Zatímco synové sundávali kořist a bedlivě ji prohlíželi, vyšel na dvůr i starý Někrasa. Býval výborným lovcem a ještě nyní, i když se mu ruka již třásla, málokdy chybil.

„Povídáš, že jsi viděl v lese vlka?“

„Nedaleko vysoké skály, tam, kde se sbíhají stezky. Běda samotnému poutníku. Ti by se do něho dali.“

„Vlk za humny uprostřed podzimu je neklamné znamení, že u nás nebude mnoho blahobytu,“ řekl starý Někrasa. „Letos se nám nedařilo, úrodu jsme měli nevalnou. Vždy, když jsme nezvaného hosta uviděli v lese tak brzy, dostavily se časy, od jakých nás chraň Bůh blahodárce! Někdy přišel mor, jindy hlad, v jinou dobu hrozila válka.“

„To je krásná srnka,“ pochvaloval starší syn. „Podobnou jsem ještě nedostal.“

„Kdyby nebylo té zvěře,“ vzdychl mladší Někrasa, „ani bychom se neuživili. Ještě že v lesích člověk nějaký ten kus uloví a na několik dnů je maso.“

„Jiného nám lesy nedají,“ pokýval hlavou starý Někrasa. „Paliva nespotřebujeme ani tolik, co spadne suchých větví ze stromu. Lesní stromy pohníjí, houby uschnou. Kdybychom měli místo těch lesů více orné půdy! Půjde-li to takhle dál, tak nás lány oseté po stráních a údolích těžko uživí. Největší díl půdy zabírají lesy. Jsou nám sice ochranou před nepřítelem, ale živí dravou zvěř a letos nám přinesly mnoho dešťů, že osení z té velké vláhly pohnilo.“

Starý Někrasa měl špatné posluchače. Pasák odnášel srnu a Joza si vybíral nejkrásnější ptačí pera za klobouk. Mladý hospodář však nebyl s otcem stejného smýšlení. Nadevše si cenil les. V lese lovil od rána do večera, starost o pole ponechával synům a hospodářství starému otci. Les byl jeho životem, zdálo se mu, že by bez něho nemohl žít.

Starý Někrasa se rozhlédl po okolních stráních a rovinách. Všude je obklopoval hustý les a jen řídká místa po vykácených stromech byla oseta.

„Už asi s tou myšlenkou půjdu do hrobu. Příliš lesů a vod našemu kraji škodí. Ubírají nám půdu.“

Pasák zaslechl, že dědečkova nepřízeň je zaměřena také na rybníky. A tak si dovolil pronést otázku:

„A kde by potom žily ryby, kdyby nebyly rybníky?“

Luboš byl horlivým rybářem. Chytal v okolních rybnících, kterých byl nadbytek.

„I ty rybníky, bažiny a močály jsou nám více na škodu než k užitku,“ odpověděl Někrasa. „Co z nich máme. Ryby v nich ani nepochytáme, v bažinách se množí plazi a mokřiny přinášejí nemoci. Kdybych byl bohatým pánem a mohl ze svého věku odečíst několik let, hned bych začal vysušovat bahnitá místa a nadělal bych z nich úrodná pole.“

Starý Někrasa u lípy osaměl. Mladí se nemohli odloučit o kořisti, kterou mezitím odnesli do domu. Stařec jako by ani nepozoroval, že je sám uprostřed dvora, kde se zelenalo několik sedátek z drnů. I když ho musel celý rod poslouchat, syn s jeho názory nesouhlasil. Starý Někrasa prozíravým okem pozoroval, že lidem v tomto koutě Čech nedostačuje k výživě dosavadní půda. Často upomínal jak domácí, tak sousedy, aby co nejvíce rozšiřovali území s ornou půdou. Ale narážel na houževnatý odpor. Lovy v lesích byly oblíbenou zábavou a vlastníci odmítali kácet stoleté duby, buky a smrky. Majiteli lesů v celém širokém okolí byli páni z Teplé. Ani ti nebyli Někrasovým myšlenkám nakloněni. A obyvatelé dědin neměli odvahu ani možnost, aby své území zvelebili.

Starý Někrasa, muž velmi zkušený, pozoroval již velmi dlouho poměry v tomto kraji. Obyvatel přibývalo a on dobře věděl, že nynější půda nemůže poskytnout výživu všem. Ale nevěřili mu, poukazovali na zvěř, ryby, na lesní plody, na všechno, co je až dosud živilo.

„A nepřítel by k nám měl volnou cestu,“ namítali ještě sousedé. „Lesy nás přece chrání, jsme zde v ústraní. Do Teplé je daleko a kdo ví, vzalo-li by nás panstvo v ochranu a otevřelo nám bránu, kdyby sem vtrhl nepřítel.“

„Proti nepříteli se musíme jinak opatřit,“ odpovídal starý Někrasa. „Že by nás pak Sezima kdy odehnal od bran, když jsme potřebovali pomoc – to nikdo nepamatuje. Jeho nástupce bude jistě stejně dobrým ochráncem našeho jmění a životů.“

Přišel-li mor a v Nezdicích byli osamoceni, odkázáni jen na sebe, stejně jako v jiných vzdálených dědinách, a izolováni nepropustnými lesy, pak všichni dávali za pravdu starému Někrasovi. Že je třeba, aby se spojili, sjednotili. Jakmile však nebezpečí minulo, vše zůstalo při starém.

Někdy se neurodilo, pole nedalo žádné obilí a časem se dostavil i hlad. Tu Někrasa posílal sousedy na lov do zavátých lesů a krajiny plné dravé zvěře, na zamrzlé rybníky a bažiny. Opět mu dávali za pravdu, ale sotva přišlo jaro, na všechny sliby zapomněli. Nikdo na lesy nevztáhl ruku, hvozdy šuměly stále stejně, vodní hladiny se leskly, rákosí bujelo tam, kde chtěl Někrasa zasít pšenici nebo jiné druhy obilí. Jeho hlas zůstával hlasem volajícího na poušti.

„Až zase přijde nouze, až budete umírat hlady, pak si vzpomenete na moje slova, ale bude pozdě. Proč neposlechnete, proč nemyslíte na budoucnost? Proč trváte na starých zvycích, proč se vám zdají být moje rady pošetilé?“

Na západě se ukázala červená záře, která rudla až do krvava. Někrasa se na tu stranu podíval a vzpomněl si na všechna přání, kterými se před chvílí zabývala jeho mysl. Jeho pozornost byla upoutána neobyčejným jevem. Již dávno nehořel západ tak rudými červánky.

„Jen aby to nebylo zlé znamení, které věští nešťastné budoucí dny,“ řekl tiše. „Válka nebude, v zemi je pokoj. Jen aby sem nezavítal nevíтанý host.“

Někrasa svolal domácí na dvůr, aby se podívali na rudou záplavu na západě. Dávno takovou nikdo z nich neviděl. Neklamné znamení neblahých budoucích dnů.

„Jako by hořel západ a všechny dědiny kolem.“

„Hrozné znamení!“

Z tohoto úděsného divadla dostali všichni strach. Luboš vyběhl na blízký vrch, aby lépe viděl, starého Někrasu obklopili domácí, jako by u něho hledali ochranu. Vzadu stál nejmladší syn, nedávno ženatý, se svou chotí, rovněž poděšenou a vystrašenou. Skláněla hlavu s lesklou čelenkou na manželovu hrud’.

„Jen aby to nebylo znamení války,“ řekla mladá žena a podívala se bojácně na manžela.

„Neboj se, teď je v Čechách klid. Vojvoda se také nikam do pole nestrojí a za chvíli začne zima. Kdybych přece jen někdy musel do války, vrátil bych se jako vítěz.“

„Prosím tě, Mikeši, ani mi to nepřipomínej...“

„Teď mě miluješ, pak bys na mne byla hrdá.“

Záplava neustávala, ještě více rudla a divákům se oči zalévaly slzami. Někrasa si musel několikrát přetřít obličej rukávem. Zakýval hlavou a přemýšlel, co by to neobyčejné znamení mohlo znamenat. Také ze sousedních stavení lidé vybíhali a nevysoký pahorek byl brzy obklopen diváky.

„Jsme v rukou božích,“ pronesl konečně stařec pevným hlasem. „Jak s námi Hospodin naloží, tak se stane. Co by to bylo platné, kdybychom se dívali jen na záři a ruce složili do klína. Musíme dále pracovat, plnit své povinnosti, aby nás ohlašované neštěstí nepřekvapilo. Zvláště je zapotřebí, abychom se zaopatřili na zimu.. Bude dlouhá a krutá, nikdo se z domu nedostane...“

Kolem Někrasy byl brzy hlouček statných hospodářů, mladých i starých. Seběhli se zeptat, co si myslí o tom znamení nejstarší a nejrozumnější z Nezdic.

„To znamená, že nastane dlouhá zima,“ odpověděl Někrasa. „Zásobte co možná nejvíce.“

„Neurodilo se, s chlebem nevystačíme...“

„Opět dochází na moje slova. Máme málo polí, nemůžeme se už uživit. Lesy zabírají mnoho místa. Dokud zde nerozšíříme ornice, bída často zaklepe na dveře a nastane hlad.“

„Chraň nás, Bože!“ zaúpěla bělovlasá stařena, Někrasova žena. Její slova opakoval v davu druh za druhem.